

Received: 18 November 2018
Revised: 30 November 2018
Accepted: 15 December 2018
Published: 30 December 2018

**FOUNDATIONS AND MAIN THESES OF NEW
EDUCATIONAL AND PREVENTIVE PROGRAMS
AS DETERMINED IN THE GOVERNMENT DOC-
UMENTS**

**PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA I TEZY NOWYCH
PROGRAMÓW WYCHOWAWCZO-
PROFILAKTYCZNYCH, OKREŚLONE W DOKU-
MENTACH RZĄDOWYCH**

Joanna Łukjaniuk

PhD, Wyższa Szkoła im. Pawła Włodkowica w Płocku, Polska

* *Corresponding author*: e-mail: joanna_lukjaniuk@poczta.onet.pl

Abstract:

In the paper author made the analysis of three fundamental legal acts for the Polish education reform as regards principles and recommendations concerning educational and preventive programs. These are the law on 14 December 2016 Education Law (Oj 20017, pos. 59), Regulation of the Minister of National Education on 14 February 2017 and Regulation of the Minister of the National Education on 30 January 2018. Analysis concerns foundations and elements of the continuity as well as the presentation of the most important changes in comparison with the previous programs and emphasised deficiencies.


Keywords: education law, educational and preventive program, Core Curriculum

Streszczenie:

W artykule pod kątem zasad i wskazań dotyczących konstruowania programu wychowawczo-profilaktycznego, autorka dokonała analizy trzech fundamentalnych dla polskiej reformy oświatowej 2016 roku aktów prawnych: Ustawy z 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz.U. z 2017 r. poz. 59), Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. oraz Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 2018 r. Analiza dotyczy założeń i elementów ciągłości, wykazania najważniejszych zmian w stosunku do programów wcześniejszych jak i podkreślenia braków

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2018 /Published by: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

 This is an open access article under the CC BY-NC license
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Łukjaniuk J. (2018). Podstawowe założenia i tezy nowych programów wychowawczo-profilaktycznych, określone w dokumentach rządowych. *International Journal of Legal Studies*, 2(4)2018: 423-439.

[DOI 10.5604/01.3001.0013.0026](https://doi.org/10.5604/01.3001.0013.0026)

Słowa kluczowe: prawo oświatowe, program wychowawczo-profilaktyczny, podstawa programowa

Główny zarys problemu i jego związku z ważnymi kwestiami naukowymi i praktycznymi

W artykule dokonuje się prezentacji Ustawy i rozporządzeń do niej oraz analizy najważniejszych punktów, dotyczących założeń i celów w aspekcie zasad konstruowania programu profilaktyczno-wychowawczego w szkole. Wskazuje się istotne założenia i cele tego programu, sygnalizuje przesunięcie punktów ciężkości i wskazuje braki, odnoszące się do niespójności aksjologicznych, braku wyważenia roli rodziny i państwa w procesie wychowawczym, a także niejasności w określeniu celów kształtowania postaw uczniów w szkole podstawowej i średniej.

Analiza najnowszych badań, aktów prawnych i literatury przedmiotu, w których podjęto omówienie podjętej problematyki


Literatura na temat reformy oświatowej z roku 2016 oraz zakładanego przez nią programu wychowawczo-profilaktycznego jest rozległa. Tematyką tą zajmowali się m.in.: Zbigniew Gaś (Gaś Z., 2006), Joanna Szymańska (Szymańska J. 2005) Małgorzata Simm (Simm M., 2000). Ośrodek Rozwoju Edukacji publikował liczne materiały, służące pomocą w tworzeniu programów wychowawczych i profilaktycznych w kontekście zmian systemowych, wprowadzanych przez MEN. Można tu wskazać opracowania metodyczne, redagowane przez: Tomasza Garstkę (Garstka T., 2015), Monikę Baryłę Matejczuk (Baryła-Matejczuk M., 2013), Patrycję Cichą (Cicha P., 2012) czy Grzegorza Katę (Kata G., 2017). W artykule odwoływano się do najnowszych publikacji, które podejmują tematykę konstruowania programu wychowawczo-profilaktycznego zgodnie z wytycznymi MEN i najnowszą reformą oświaty (Chalas K., 2017; Czarnocka M., 2017; Gaś Z, Poleszak W. 2017; Konopczyński M. i in., 2017). Mają one charakter aplikacji analizowanych dokumentów, dlatego w artykule, oprócz analizy ich kluczowych punktów, dokonuje się ich oceny i wskazuje braki i niedociągnięcia.

Cele i metody podjęte w analizie tematu.

Celem artykułu jest analiza wprowadzonych w życie w latach 2016-2018 zmian w prawie oświatowym oraz ich praktycznych odniesień do tworzenia w szkołach podstawy programowej i programów wychowawczo-profilaktycznych. W realizacji celu

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2018 /Published by: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

 This is an open access article under the CC BY-NC license
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Lukjaniuk J. (2018). Podstawowe założenia i tezy nowych programów wychowawczo-profilaktycznych, określone w dokumentach rządowych. *International Journal of Legal Studies*, 2(4)2018: 423-439.

[DOI 10.5604/01.3001.0013.0026](https://doi.org/10.5604/01.3001.0013.0026)

artykułu posłużono się przede wszystkim metodą analizy aktów prawnych, metodą porównawczą w aspekcie wskazań, dotyczących konstruowania programu profilaktyczno-wychowawczego, a także metodą krytycznej oceny.

Prezentacja przeprowadzonej analizy. Dyskusja.

Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe


Podstawowe założenia nowych programów wychowawczo-profilaktycznych w polskim szkolnictwie, zainicjowane reformą z 2016 roku, określa preambuła do omawianej tutaj Ustawy. Mówi się w niej już na początku równoległe o „nauczaniu i wychowaniu”, „kształceniu i wychowaniu”. Jest to istotne założenie reformy – realizacja celów wychowawczych i profilaktycznych należy, obok funkcji edukacyjnych, do podstawowych zadań szkolnictwa na wszystkich jego poziomach. Tezę tę potwierdza Artykuł 44 Ustawy: „Szkoły [...] podejmują niezbędne działania w celu tworzenia optymalnych warunków realizacji działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej [...]”. Działania te dotyczą na pierwszym miejscu „efektów w zakresie kształcenia, wychowania i opieki [...]”. Triada „kształcenie – wychowanie – opieka” występuje także wyraźnie w artykule 55., w którym omawia się kwestie związane z nadzorem pedagogicznym. Ma on polegać na „obserwowaniu, analizowaniu i ocenianiu przebiegu procesów kształcenia i wychowania oraz efektów działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej [...]”, a także na „ocenianiu stanu i warunków działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej [...]”.

W preambule kładzie się nacisk na rozwój ucznia oraz jego przygotowanie do wypełniania obowiązków rodzinnych i obywatelskich. W świetle jakich wartości należy to czynić? Odpowiedź znajdujemy w drugim zdaniu omawianego dokumentu: „Nauczanie i wychowanie – respektując chrześcijański system wartości – za podstawę przyjmuje uniwersalne zasady etyki”. Zdanie zawiera ważne założenie: za podstawę przyjmuje się „uniwersalne zasady etyki”, wymienione są w ostatnim zdaniu preambuły. Chodzi o: solidarność, demokrację, tolerancję, sprawiedliwość i wolność.

Zasady mają być uniwersalne, ale – i tu następuje znaczące wtrącenie - „respektując chrześcijański system wartości”. Twórcy nowego systemu chcą zatem zachować uniwersalizm etyczny, wydobyty wszelako z systemu chrześcijańskiego. Oznacza to, że nie godzą się zatem ani na multikulturalizm, ani na pozytywizm etyczny. Można to zrozumieć – chodzi o zachowanie tożsamości współczesnego Polaka, a z problemem „umocowania wartości” para się dzisiaj cała cywilizacja europejska – na nowo zdaje się przeważać pogląd o konieczności ich oparcia na solidnym fundamencie ponad-ludzkiem. W takim stanie rzeczy najtrudniejszą kwestią pozostaje praktyka -

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2018 /Published by: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

 This is an open access article under the CC BY-NC license
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)


Łukjaniuk J. (2018). Podstawowe założenia i tezy nowych programów wychowawczo-profilaktycznych, określone w dokumentach rządowych. *International Journal of Legal Studies*, 2(4)2018: 423-439.

[DOI 10.5604/01.3001.0013.0026](https://doi.org/10.5604/01.3001.0013.0026)

jak realizować zasadę tego respektowania czy też zasadę uniwersalizmu etyki chrześcijańskiej wobec dzieci z rodzin ateistycznych bądź wyznających inną religię, a także czy „chrześcijański” oznacza „katolicki”, czy też „ekumeniczny” (w praktyce trudny do określenia). Na ten temat Ustawa „milczy”. Trzecie zdanie preambuły brzmi: „Kształcenie i wychowanie służy rozwijaniu u młodzieży poczucia odpowiedzialności, miłości Ojczyzny oraz poszanowania dla polskiego dziedzictwa kulturowego, przy jednoczesnym otwarciu się na wartości kultur Europy i świata”. Zdanie to jeszcze wzmacnia wizerunek szkoły w nowym programie jako instytucji służącej przede wszystkim integralnemu wychowaniu młodego człowieka - Polaka. Jeśli bowiem ma ona służyć na pierwszym miejscu „rozwijaniu u młodzieży poczucia odpowiedzialności”, a dalej „miłości Ojczyzny oraz poszanowania dla polskiego dziedzictwa kulturowego”, to nauczanie jest w programie podporządkowane wychowaniu, w jakimś sensie mu podlega, stanowi jego część. W punkcie tym zawarte jest zresztą kolejne założenie – otwarcie „na wartości kultur Europy i świata” ma jedynie towarzyszyć realizacji tego celu podstawowego. Kolejne założenie zawiera Artykuł 1 Ustawy, w którym stwierdza się, że system oświaty w Polsce ma między innymi na celu „wspomaganie przez szkołę wychowawczej roli rodziny”. Tylko wspomaganie, bowiem podstawowym zatem środkiem wychowawczym jest środowisko rodzinne. Zobaczymy dalej, w jednym z rozporządzeń do Ustawy, że – pomimo tej wyraźnej afirmacji - państwo też chce mieć w sprawie edukacji istotny głos. Ale to będzie w rozporządzeniach, w Ustawie uwypuklenie znaczenia rodziny znajduje na przykład wyraz w przyznaniu szerokich kompetencji radzie rodziców. W Artykule 84 stwierdza się, że rada ta może występować do dyrektora i innych organów szkoły „z wnioskami i opiniami we wszystkich sprawach szkoły [...]”, a do jej kompetencji należy między innymi – i to już nas szczególnie interesuje - „uchwalanie w porozumieniu z radą pedagogiczną programu wychowawczo-profilaktycznego szkoły [...]”. Uznanie kompetencji rodzicielskich potwierdza także punkt 3. tego artykułu, w którym zaznacza się, że jeśli rada rodziców w terminie 30 dni od dnia rozpoczęcia roku szkolnego nie zdoła porozumieć się z radą pedagogiczną w sprawie programu wychowawczo-profilaktycznego szkoły, wówczas ustala go dyrektor. Program ten obowiązuje jednak tak długo, jak długo nie uchwali się nowego – można by rzec, właściwego, tj. ustalonego przez radę rodziców w porozumieniu z radą pedagogiczną. Przez wychowanie rozumie się w omawianym akcie prawnym „wspieranie dziecka w rozwoju ku pełnej dojrzałości w sferze fizycznej, emocjonalnej, intelektualnej, duchowej i społecznej, wzmacnianie i uzupełnianie przez działania z zakresu profilaktyki problemów dzieci i młodzieży”. Odpowiada tej definicji określenie funkcji nauczy-

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2018 / Published by: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

 This is an open access article under the CC BY-NC license
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Łukjaniuk J. (2018). Podstawowe założenia i tezy nowych programów wychowawczo-profilaktycznych, określone w dokumentach rządowych. *International Journal of Legal Studies*, 2(4)2018: 423-439.

[DOI 10.5604/01.3001.0013.0026](https://doi.org/10.5604/01.3001.0013.0026)

ciela. Z jednej strony w świetle artykułu 4. należy przez niego „rozumieć także wychowawcę i innego pracownika pedagogicznego szkoły [...]”, z drugiej – co podkreśla się w artykule 5 - w realizacji swoich działań – i tu szczegółowo się jej wymienia – „dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych” winien on kierować się „dobrem uczniów, troską o ich zdrowie, postawę moralną i obywatelską [...]”.


Implicite w Ustawie zapowiada się połączenie szkolnego programu wychowawczego i programu profilaktyki – dotychczas stanowiących odrębne dokumenty – w jeden dokument szkolny. Trzy razy mówi się zatem o „programie wychowawczo-profilaktycznym” jak o sprawie oczywistej; podkreśla się, że wychowanie ma być „wzmacniane i uzupełniane przez działania z zakresu profilaktyki problemów dzieci i młodzieży”; uważa się, że przez zadania oświatowych jednostek samorządu terytorialnego należy „rozumieć zadania w zakresie kształcenia, wychowania i opieki, w tym profilaktyki społecznej”; zaznacza się, że zapewnienie kształcenia, wychowania i opieki, w tym kształcenia specjalnego i profilaktyki społecznej „jest zadaniem oświatowym jednostek samorządu”; że statut szkoły winien zawierać m.in.: „organizację i formy współdziałania szkoły z rodzicami w zakresie nauczania, wychowania, opieki i profilaktyki”. Widać, że te zdania chce się widzieć razem, traktować razem. Dlaczego jednak nie zadekretować ustawowo, że należy stworzyć jeden, spójny, oparty na wyżej wymienionych założeniach czy tezach, program wychowawczo-profilaktyczny?

Tym bardziej, że – jak zaznaczyłam - samemu programowi, będącemu, przypomnę, przedmiotem prezentowanego studium, poświęca się w Ustawie sporo miejsca. W artykule 26. stwierdza się zatem, że szkoły „realizują program wychowawczo-profilaktyczny obejmujący: 1) treści i działania o charakterze wychowawczym skierowane do uczniów, oraz 2) treści i działania o charakterze profilaktycznym dostosowane do potrzeb rozwojowych uczniów, przygotowane w oparciu o przeprowadzoną diagnozę potrzeb i problemów występujących w danej społeczności szkolnej, skierowane do uczniów, nauczycieli i rodziców”. Pomimo uchybień językowych występujących w tym punkcie („w oparciu o...”; „treści i działania [...] skierowane do uczniów [...]”; „program [...] obejmujący działania”), można bez trudu zrozumieć istotę tego programu.

Nie mówi się tu jeszcze wyraźnie, kto go opracuje, zapowiada się tylko, że minister do spraw oświaty i wychowania określi w drodze rozporządzenia najpierw „zadania wychowawczo-profilaktyczne szkoły, odpowiednio do poszczególnych etapów edukacyjnych i typów szkół”, a potem „zasady organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w szkołach i placówkach, które powinny tworzyć warunki

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2018 / Published by: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

 This is an open access article under the CC BY-NC license
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Łukjaniuk J. (2018). Podstawowe założenia i tezy nowych programów wychowawczo-profilaktycznych, określone w dokumentach rządowych. *International Journal of Legal Studies*, 2(4)2018: 423-439.

[DOI 10.5604/01.3001.0013.0026](https://doi.org/10.5604/01.3001.0013.0026)


dla zaspokajania potrzeb rozwojowych i edukacyjnych uczniów, w szczególności wspomagać rozwój uczniów i efektywność uczenia się” (art. 47). W artykule 98 stwierdza się, że statut szkoły winien między innymi określać „cele i zadania szkoły wynikające z przepisów prawa oraz sposób ich wykonywania, w tym w zakresie udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej, organizowania opieki nad dziećmi niepełnosprawnymi, umożliwiania uczniom podtrzymywania poczucia tożsamości narodowej, etnicznej, językowej i religijnej, z uwzględnieniem zasad bezpieczeństwa oraz zasad promocji i ochrony zdrowia”. W kolejnych artykułach odnosi się te przepisy do rozmaitych typów szkół. Zobowiązuje się również dyrektorów, aby stwarzali warunki do działania w szkołach „wolontariuszy, stowarzyszeń i innych organizacji, w szczególności organizacji harcerskich, których celem statutowym jest działalność wychowawcza lub rozszerzanie i wzbogacanie form działalności dydaktycznej, wychowawczej, opiekuńczej i innowacyjnej [...]” (art. 68).

Nadto w Ustawie określono zagadnienia omawiane na zajęciach z wychowawcą oraz zadania wychowawcze realizowane na zajęciach przedmiotowych na każdym etapie edukacyjnym w poszczególnych typach szkół (art. 4). Wzmocniono potrzebę kształtowania u uczniów postaw prospołecznych, w tym poprzez możliwość udziału w działaniach z zakresu wolontariatu, sprzyjających aktywnemu uczestnictwu uczniów w życiu społecznym (art. 1). Podkreślono wagę relacji nauczyciela z uczniami – „nauczyciel w swoich działaniach dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych ma obowiązek kierowania się dobrem uczniów, troską o ich zdrowie, postawę moralną i obywatelską, z poszanowaniem godności osobistej ucznia” (art. 5). Przypomniano, że szkoły i placówki powinny podejmować niezbędne działania w celu tworzenia optymalnych warunków realizacji działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej (art. 44). Wprowadzono zapis, iż w szkołach i placówkach publicznych prowadzonych przez osoby prawne inne niż jednostki samorządu terytorialnego lub osoby fizyczne oraz w szkołach i placówkach niepublicznych program wychowawczo-profilaktyczny ustala organ wskazany w statucie szkoły lub placówki (art. 84). Przypomniano, że zadaniem szkoły jest kształtowanie postaw prozdrowotnych uczniów, w tym wyrabianie nawyków higienicznych, uczenie zachowań bezpiecznych dla zdrowia własnego i innych osób, ponadto ugruntowanie wiedzy z zakresu prawidłowego odżywiania się oraz uświadomienie korzyści płynących z aktywności fizycznej i wdrażania profilaktyki. Wprowadzono uregulowanie prawne służące:

- wspieraniu bezpieczeństwa systemu oświaty, w tym bezpieczeństwa uczniów i wszystkich pracowników szkół i placówek (art. 1 i 3) poprzez: utrzymywanie bez-

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2018 /Published by: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

 This is an open access article under the CC BY-NC license
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Łukjaniuk J. (2018). Podstawowe założenia i tezy nowych programów wychowawczo-profilaktycznych, określone w dokumentach rządowych. *International Journal of Legal Studies*, 2(4)2018: 423-439.

[DOI 10.5604/01.3001.0013.0026](https://doi.org/10.5604/01.3001.0013.0026)

piecznych i higienicznych warunków nauki, wychowania i opieki w szkołach i placówkach;

- upowszechnianiu wśród dzieci i młodzieży wiedzy o bezpieczeństwie oraz kształtowanie właściwych postaw wobec zagrożeń i sytuacji nadzwyczajnych – w tym związanych z korzystaniem z technologii informacyjno-komunikacyjnych;

- współpracy organów administracji publicznej, w tym organów prowadzących szkoły i placówki m.in. z Państwową Strażą Pożarną oraz jednostkami innych służb w ramach działań podnoszących bezpieczeństwo dzieci i młodzieży – w tym ochrony przeciwpożarowej – a także w celu zapewnienia właściwych warunków realizacji zadań, w szczególności prowadzenia zajęć edukacyjnych;

- zobowiązaniu podmiotów prowadzących działalność oświatową będącą działalnością gospodarczą do: poinformowania osoby korzystającej z tej działalności, a w przypadku osoby niepełnoletniej – jej rodziców, że działalność ta nie jest równoważna z prowadzeniem szkoły, placówki, zespołu lub innej formy wychowania przedszkolnego (art. 170);

- zapewnieniu bezpiecznych i higienicznych warunków nauki, wychowania i opieki osobom korzystającym z tej działalności, a w szczególności do opieki nad osobami niepełnoletnimi (art. 171).


Na koniec warto jeszcze raz podkreślić zasygnalizowaną niejasność – ustawodawca nie określił (pomyłkowo? Świadomie), kto tworzy wspomniany w artykule 26 program wychowawczo-profilaktyczny – „zadania wychowawczo-profilaktyczne”, „zasady organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej”, „zakres udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej”, to jednak nie jest to samo co program.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej z załącznikami

Pełny tytuł dokumentu brzmi: „Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej”. Krótkiemu rozporządzeniu (s. 1) towarzyszą bardzo obszerne załączniki (s. 2-313) w postaci podstaw programowych dla wszystkich rodzajów przedszkoli i szkół. Jest to najważniejszy akt wykonawczy do „Ustawy z dnia 14

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2018 / Published by: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

 This is an open access article under the CC BY-NC license

(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Łukjaniuk J. (2018). Podstawowe założenia i tezy nowych programów wychowawczo-profilaktycznych, określone w dokumentach rządowych. *International Journal of Legal Studies*, 2(4)2018: 423-439.

[DOI 10.5604/01.3001.0013.0026](https://doi.org/10.5604/01.3001.0013.0026)


grudnia 2016 r. Prawo oświatowe”. Przypomina się w nim, że działalność edukacyjna szkoły określona jest przez: szkolny zestaw programów nauczania oraz program wychowawczo-profilaktyczny. To one – w odniesieniu do wszystkich rodzajów szkół - tworzą wspomnianą podstawę programową. Winny stanowić „spójną całość”, a ich „przygotowanie – stwierdza się teraz wyraźnie - i realizacja są zadaniem zarówno całej szkoły, jak i każdego nauczyciela” (s. 15). Stwierdzenie, że także przygotowanie programów nauczania oraz programu wychowawczo-profilaktycznego jest zadaniem „każdego nauczyciela” może razić brakiem realizmu, ale podkreśla dobrze odpowiedzialność wszystkich uczestników procesu edukacyjnego i wychowawczego.

W podstawie programowej wychowania przedszkolnego mówi się – jak sam tytuł wskazuje – przede wszystkim o „wychowaniu” (przy czym podstawa zajmuje się celem wychowania przedszkolnego i zadaniami profilaktyczno-wychowawczymi przedszkola), natomiast w podstawie programowej szkoły podstawowej wprowadza się niejasność- raz mówi się o „kształceniu ogólnym”, innym razem o „kształceniu i wychowaniu”, przy czym jako cele wspomnianego kształcenia ogólnego wymienia się m.in.: 1) wprowadzanie uczniów w świat wartości, w tym ofiarności, współpracy, solidarności, altruizmu, patriotyzmu i szacunku dla tradycji, wskazywanie wzorców postępowania i budowanie relacji społecznych, sprzyjających bezpiecznemu rozwojowi ucznia (rodzina, przyjaciele); 2) wzmacnianie poczucia tożsamości indywidualnej, kulturowej, narodowej, regionalnej i etnicznej; 3) formowanie u uczniów poczucia godności własnej osoby i szacunku dla godności innych osób; 4) rozwijanie kompetencji, takich jak: [sic!] kreatywność, innowacyjność i przedsiębiorczość; [...] 11) kształtowanie postawy otwartej wobec świata i innych ludzi, aktywności w życiu społecznym oraz odpowiedzialności za zbiorowość; [...] 13) ukierunkowanie ucznia ku wartościom” (s. 11). Nie sposób nie zauważyć, że wszystkie te punkty dotyczą wprost wychowania, a mimo to – z niezrozumiałych przyczyn – włącza się je pod pojęcie „kształcenia ogólnego”, przy czym jego wyjaśnienie w „Ustawie o prawie oświatowym” (Art.4 24) także jest bardzo niejasne.

Słusznie natomiast stwierdza się, że „najważniejszym celem kształcenia ogólnego w szkole podstawowej jest dbałość o integralny rozwój biologiczny, poznawczy, emocjonalny, społeczny i moralny ucznia” (s. 11). Tutaj także wyraźnie określa się, że „kształcenie w szkole podstawowej trwa osiem lat” i jest niejako dwuetapowe. Dzieli się na: I etap, edukacji wczesnoszkolnej (klasy I–III) i II etap edukacyjny (klasy IV–VIII) (s. 11). Znowu uderza brak rzetelnego dopracowania rozporządzenia – etap ten nie został w nim nazwany.

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2018 /Published by: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

 This is an open access article under the CC BY-NC license
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Łukjaniuk J. (2018). Podstawowe założenia i tezy nowych programów wychowawczo-profilaktycznych, określone w dokumentach rządowych. *International Journal of Legal Studies*, 2(4)2018: 423-439.

[DOI 10.5604/01.3001.0013.0026](https://doi.org/10.5604/01.3001.0013.0026)


Podkreśla się, że „działalność wychowawcza szkoły należy do podstawowych celów polityki oświatowej państwa. Wychowanie młodego pokolenia jest zadaniem rodziny i szkoły, która w swojej działalności musi uwzględniać wolę rodziców, ale także i państwa, do którego obowiązków należy stwarzanie właściwych warunków wychowania” (s. 15). W punkcie tym wychowanie dzieci i młodzieży jest zatem widziane - inaczej niż w preambule Ustawy – jako niejako równoważne „zadanie rodziny i szkoły”; szkoła z kolei ma „uwzględniać wolę rodziców, ale także i państwa”. Tu już tej równoważności jest jakby mniej, mimo to rola państwa jest mocniej podkreślona niż w Ustawie.

W rozporządzeniu kładzie się też nacisk na „wychowanie ukierunkowane na wartości” (s. 11; 15). Jego podstawą ma być „podmiotowe traktowanie ucznia”, co ma sprzyjać podejmowaniu przez niego odpowiednich wyborów czy decyzji w świetle tych wartości. Wartości tych nie wymienia się - z pewnością chodzi o te same, które zostały wspomniane w preambule do Ustawy, a zatem „uniwersalne zasady etyki”: poczucie odpowiedzialności, solidarność, demokrację, tolerancję, sprawiedliwość i wolność, odczytywane w kluczu „chrześcijańskiego systemu wartości”, miłość Ojczyzny, poszanowania dla polskiego dziedzictwa kulturowego” w relacji do „wartości kultur Europy i świata”. Z tego wszystkiego w rozporządzeniu podkreśla się właściwie tylko kwestie patriotyzmu: podejmowanie działań związanych „z miejscami ważnymi dla pamięci narodowej, formami upamiętniania postaci i wydarzeń z przeszłości, najważniejszymi świętami narodowymi i symbolami państwowymi” (s. 15). Nie jest to z pewnością ujęcie ani głębokie, ani wystarczające wychowania ukierunkowanego na wartości. Słowem, z refleksją nad wartościami nowe prawo oświatowe, choć chce wyraźniej niż dawniej o nich mówić, ma dużo trudności.

Wielką część dokumentu zajmują zapisy podstawy programowej poszczególnych przedmiotów. W wielu miejscach podaje się przy tej sposobności ważne wskazówki wychowawcze. Ograniczę się tu tylko, tytułem przykładu, do prezentacji kilku z nich, dotyczących tym razem przedmiotów mniej kluczowych dla edukacji w szkole podstawowej. A zatem: omawiając podstawę programową przedmiotu „technika” podkreśla się ciekawie, że odgrywa on „istotną rolę wychowawczą, uczy szacunku do wytwarzanych dóbr materialnych oraz kreuje postawy świadomego użytkownika zdobyczy techniki poprzez respektowanie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy, obowiązującego regulaminu, poszanowanie mienia oraz współpracy w grupie” (s. 28). Z kolei przedmiot „plastyka” ma „rozwijać wyobraźnię i kreatywność, niezbędną w rozwoju osobowości młodego człowieka”; stanowi „szansę integralnego rozwoju, w którym uczniowie nie tylko wyrażają przez sztukę własne odczucia i emocje,

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2018 / Published by: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

 This is an open access article under the CC BY-NC license
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)


Łukjaniuk J. (2018). Podstawowe założenia i tezy nowych programów wychowawczo-profilaktycznych, określone w dokumentach rządowych. *International Journal of Legal Studies*, 2(4)2018: 423-439.

[DOI 10.5604/01.3001.0013.0026](https://doi.org/10.5604/01.3001.0013.0026)

ale także uczą się cierpliwości, dyscypliny i samokontroli w trakcie powstawania prac oraz angażują się, poprzez sztukę, w życie społeczne” (s. 22). Nie sposób nie stwierdzić, że jest to znakomita charakterystyka wychowawczej funkcji plastyki. Wśród celów wychowawczych „wychowania do życia w rodzinie” można znaleźć: ukazywanie wartości rodziny w życiu osobistym, wnoszenie pozytywnego wkładu w życie własnej rodziny, okazywanie szacunku i docenianie wysiłku i pracy innych, rozumienie przemian i pokonywanie trudności okresu dojrzewania, przyjmowanie integralnej wizji osoby, wybór i urzeczywistnianie wartości służących rozwojowi osobowemu, podejmowanie wysiłku samowychowawczego zgodnie z uznawanymi normami i wartościami, poznawanie, analizowanie i wyrażanie uczuć, rozwiązywanie problemów, znajomość i rozumie różnych funkcji rodziny (prokreacyjna, opiekuńcza, wychowawcza), rozpoznani typów struktury rodziny: rodzina wielopokoleniowa, rodzina pełna, rodzina niepełna, rodzina zrekonstruowana; wyjaśnienie miejsce dziecka w rodzinie i jej rola wobec niego: w fazie prenatalnej, podczas narodzin, w fazie niemowlęcej, wczesnodziecięcej, przedpokwitaniowej, dojrzewania, młodości, wieku średniego, wieku późnego; umiejętność komunikowania uczuć i budowanie prawidłowych relacji rodzinnych; okazywanie szacunku rodzicielstwu, rodzicom i dziadkom oraz docenianie ich wkładu w życie rodzinne; rozumienie wdzięczności i odpowiedzialności wszystkich członków za atmosferę panującą w rodzinie; przyswajanie wartości i tradycje ważnych w rodzinie (wspólne świętowanie, organizacja i przeżywanie wolnego czasu); (11) docenianie formacyjnej roli rodziny: w zakresie przekazywania wiedzy o życiu, człowieku, świecie, relacjach międzyludzkich); kształtowania postaw, ćwiczenia umiejętności, tworzenia hierarchii wartości, uczenia norm i zgodnych z nimi zachowań; (12) znajomość i stosowanie zasad *savoir vivre*’u zarówno wobec gości, jak i najbliższych członków rodziny itp. (s. 197-198). *Expressis verbis* stwierdza się, że „etyka” w szkole podstawowej ma realizować „przede wszystkim cele praktyczno-wychowawcze”, a zatem: wspierać ucznia w aktywności zorientowanej na integralnie pojęty rozwój, „którego osią jest rozwój moralny, pojmowany jako proces przechodzenia od heteronomii do autonomii moralnej. Wyrazem poszerzania się sfery autonomii moralnej ucznia jest stopniowe interioryzowanie przez [uczni] wartości i norm moralnych oraz pogłębiające się zrozumienie siebie jako podmiotu moralnego, który spełnia się jako człowiek na wielu polach moralnie pojętej odpowiedzialności” (s. 207). Podkreśla się przy tym, że zajęcia te „mogą jedynie wspomagać ucznia w faktycznym realizowaniu tego kluczowego zadania; jego efektywna realizacja wymaga jednak decyzji samego ucznia, komplementarności oddziaływań edukacyjnych i wielu lat pracy ucznia nad

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2018 /Published by: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

 This is an open access article under the CC BY-NC license
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Łukjaniuk J. (2018). Podstawowe założenia i tezy nowych programów wychowawczo-profilaktycznych, określone w dokumentach rządowych. *International Journal of Legal Studies*, 2(4)2018: 423-439.

[DOI 10.5604/01.3001.0013.0026](https://doi.org/10.5604/01.3001.0013.0026)


sobą samym” (s. 207).

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 I 2018 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia z załącznikami

Rozporządzenie dotyczy podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia i liczy aż 454 strony. Kształcenie ogólne w szkole ponadpodstawowej, stwierdza się w dokumencie, a więc wychowanie, „tworzy programowo spójną całość i stanowi fundament wykształcenia, umożliwiając zdobycie zróżnicowanych kwalifikacji zawodowych, a następnie ich doskonalenie lub modyfikowanie, otwierając proces uczenia się przez całe życie” (s. 2). Dalej powtarza się fragment, kluczowy dla omawianej problematyki wychowawczo-profilaktycznej, który poddałam już analizie w punkcie 1.2., dotyczącym szkoły podstawowej: „W procesie kształcenia ogólnego szkoła kształtuje u uczniów postawy sprzyjające ich dalszemu rozwojowi indywidualnemu i społecznemu, takie jak (nagminny błąd interpunkcyjny w tym dokumencie): uczciwość, wiarygodność, odpowiedzialność, wytrwałość, poczucie własnej wartości, szacunek dla innych ludzi, ciekawość poznawcza, kreatywność, przedsiębiorczość, kultura osobista, gotowość do uczestnictwa w kulturze, podejmowania inicjatyw oraz do pracy zespołowej. W rozwoju społecznym bardzo ważne jest kształtowanie postawy obywatelskiej, postawy poszanowania tradycji i kultury własnego narodu, a także postawy poszanowania dla innych kultur i tradycji” (s. 6). Zaskakujące, a właściwie gorszące, jest to, że twórcy rozporządzenia uznali, iż kształtowanie postaw uczniów w szkole podstawowej i szkole średniej – niezależnie od wieku i zdobytego przez nich doświadczenia - może być opisane dokładnie tymi samymi słowami i że takie same mogą być cele tego procesu(1)! A przecież twórcy podstawy wiedzą, „że Szkoła ponadpodstawowa to czas wchodzenia młodego człowieka w dorosłe życie, pogłębiania poczucia własnej świadomości narodowej lub etnicznej, poznawania kultury, doskonalenia umiejętności komunikacyjnych, myślenia konkretnego i abstrakcyjnego. To również okres intensywnego rozwoju osobowości ucznia zarówno pod względem [...] intelektualnym, jak i emocjonalnym, jego zainteresowań, wyznaczania sobie celów, do których dąży. Na tym etapie edukacji uczeń tworzy fundamenty swojego światopoglądu, kształtuje hierarchię wartości, samodzielnie analizuje i porządkuje rzeczywistość. Staje się świadomym odbiorcą kultury, potrafi dostrześć i rozumieć wartości narodowe lub etniczne oraz uniwersalne”. Tu znowu łyżka dziegięciu do ciekawej i trafnej skądinąd charakterystyki ucznia liceum i technikum -

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2018 /Published by: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

 This is an open access article under the CC BY-NC license
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Łukjaniuk J. (2018). Podstawowe założenia i tezy nowych programów wychowawczo-profilaktycznych, określone w dokumentach rządowych. *International Journal of Legal Studies*, 2(4)2018: 423-439.

[DOI 10.5604/01.3001.0013.0026](https://doi.org/10.5604/01.3001.0013.0026)


charakterystyka ta jest 3 razy przytaczana w całości w części rozporządzenia, dotyczącej... nauczania języka mniejszości narodowej lub etnicznej na różnych etapach edukacyjnych (s. 337-338; 381; 449-450).

W wychowaniu młodzieży, uczęszczającej do liceów ogólnokształcących i techników zwraca się szczególną uwagę na: patriotyzm, ekologię i nabywanie kompetencji społecznych. W zakresie patriotyzmu kładzie się nacisk na rozwijanie postaw obywatelskich, wzmacnianie „poczucia tożsamości narodowej, etnicznej i regionalnej, przywiązania do historii i tradycji narodowych, przygotowanie i zachęcanie do podejmowania działań na rzecz środowiska szkolnego i lokalnego, w tym do angażowania się w wolontariat” (s. 4; 388). Charakterystyczne jest to, że nie używa się tak często jak w dawnych programach słowa „tolerancja” (32 razy), ale podkreśla się, że szkoła winna dbać o wychowanie młodzieży w duchu akceptacji i szacunku dla drugiego człowieka (s. 4; 388). Zgodnie z duchem czasu, kładzie się również nacisk na to, że należy kształtować postawę szacunku dla środowiska przyrodniczego, motywować do działań na rzecz ochrony środowiska oraz rozwijać zainteresowania ekologiczne młodzieży. W nabywaniu kompetencji społecznych zwraca się uwagę na zdolność młodego człowieka do: komunikacji i współpracy w grupie, w środowiskach wirtualnych, w projektach zespołowych lub indywidualnych oraz w organizacji i zarządzaniu projektami.

Tak jak w rozporządzeniu, dotyczącym szkoły podstawowej, również tutaj gros miejsca poświęca się podstawie programowej poszczególnych przedmiotów. Nie brakuje wskazań, dotyczących celów wychowawczych. Wprowadzane począwszy od roku szkolnego 2017/2018 treści wychowawcze i profilaktyczne skierowane do uczniów – dostosowane do ich potrzeb rozwojowych – można więc odnaleźć w podstawach programowych przedmiotów kształcenia ogólnego, specjalnego i zawodowego. Działania wychowawczo-profilaktyczne powinny być kierowane do uczniów równoległe z ich kształceniem – przekazywaniem wiedzy, między innymi podczas zajęć z wychowawcą klasy oraz realizacji treści wielu przedmiotów, takich jak edukacja wczesnoszkolna, przyroda, biologia, wychowanie fizyczne, edukacja dla bezpieczeństwa, technika, informatyka, wiedza o społeczeństwie, etyka, wychowanie do życia w rodzinie i podstawy przedsiębiorczości. Tym razem, znowu tytułem przykładu, odniosę się do celów wychowawczych, zapisanych w podstawie programowej znaczących materii: historii, geografii i wychowania do życia w rodzinie. Rzecz zaskakująca, znacznie mniej niż w odniesieniu do przedmiotów nauczanych w szkole podstawowej jest wskazówek tego typu w omówieniu podstawy programowej przedmiotów licealnych. Ale są i oto wspomniane przykłady. Głęboko i ciekawie omawia się cele

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2018 /Published by: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

 This is an open access article under the CC BY-NC license
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Łukjaniuk J. (2018). Podstawowe założenia i tezy nowych programów wychowawczo-profilaktycznych, określone w dokumentach rządowych. *International Journal of Legal Studies*, 2(4)2018: 423-439.

[DOI 10.5604/01.3001.0013.0026](https://doi.org/10.5604/01.3001.0013.0026)


wychowawcze historii. Chodzi w niej wprost o: „1) pogłębianie wiedzy o ważnych wydarzeniach z dziejów narodu polskiego i dziejów powszechnych, by móc krytycznie odnosić się do przeszłości, lepiej rozumieć teraźniejszość i odpowiedzialnie budować przyszłość; [...] 2) wzmacnianie poczucia miłości do Ojczyzny przez szacunek i przywiązanie do tradycji i historii własnego narodu oraz jego osiągnięć, kultury i języka ojczystego; 3) kształtowanie więzi z krajem ojczystym, świadomości obywatelskiej, postawy szacunku i odpowiedzialności za własne państwo; utrwalanie poczucia godności i dumy narodowej; budowanie szacunku dla innych ludzi oraz dokonania innych narodów i państw; 4) kształtowanie szacunku dla dziedzictwa narodowego; wyrabianie poczucia troski o pamiątki i zabytki historyczne; 5) rozbudzanie zainteresowań własną przeszłością, przeszłością swojej rodziny oraz historią lokalną i regionalną; 6) rozwijanie myślenia historycznego oraz wrażliwości moralnej i estetycznej; 7) kształtowanie zdolności humanistycznych, sprawności językowej, umiejętności samodzielnego poszukiwania wiedzy i korzystania z różnorodnych źródeł informacji, krytycznego formułowania i wypowiedzania własnych opinii. W szkole podstawowej uczeń poznawał przede wszystkim dzieje ojczyste. W podstawie programowej dla szkół ponadpodstawowych historia państwa i narodu została znacznie mocniej wpisana w historię powszechną, choć nadal, co oczywiste, wątek dziejów ojczystych pozostaje najważniejszy” (s. 14)

Kolejnym ważnym atutem rozporządzenia jest zwrócenie uwagi na „wykorzystanie walorów wychowawczych geografii” (s. 16). Jej nauczanie może: wspomagać w odkrywaniu środowiska swego życia; przyczyniać się do rozumienia potrzeby racjonalnego gospodarowania w środowisku geograficznym, zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju; uwrażliwiać na lokalne dziedzictwo obiektów przyrodniczych i kulturowych; wspomagać kształtowanie postaw solidarności społecznej, szacunku i empatii wobec przedstawicieli innych narodów i grup etnicznych; uczyć przyjmowania postawy patriotycznej, wspólnotowej i obywatelskiej; wskazywać na pozautylnitarne wartości elementów środowiska przyrodniczego i kulturowego; ukierunkowywać na poszukiwanie prawdy, dobra i piękna; (s. 16).

Wyjątkowo słabo, powiedziałabym - wstydliwie, podkreśla się rolę wychowania do życia w rodzinie. „Nadrzędnym celem wprowadzenia tego przedmiotu – stwierdza się w dokumencie - jest takie oddziaływanie na uczniów, aby przemyślenia i wnioski płynące z zajęć pomogły im lepiej zrozumieć siebie i innych, a także rzutowały na podejmowanie właściwych decyzji obecnie i w przyszłości. Istotnym elementem współczesnego wychowania jest współpraca wszystkich środowisk kształtujących osobowość młodego człowieka. Najważniejszą rolę w wychowaniu odgrywa rodzina.

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2018 /Published by: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

 This is an open access article under the CC BY-NC license
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Łukjaniuk J. (2018). Podstawowe założenia i tezy nowych programów wychowawczo-profilaktycznych, określone w dokumentach rządowych. *International Journal of Legal Studies*, 2(4)2018: 423-439.

[DOI 10.5604/01.3001.0013.0026](https://doi.org/10.5604/01.3001.0013.0026)


Nie da się jednak pominąć wagi innych podmiotów wychowawczych, jakimi są: szkoła, grupa rówieśnicza, instytucje wychowawcze. Czas dojrzewania jest trudnym okresem, zarówno dla dziecka, jak i dorosłych – rodziców, wychowawców, nauczycieli. Rozchwianie emocjonalne, nasilenie krytycyzmu, zwłaszcza wobec dorosłych, brak doświadczenia, a jednocześnie ciekawość świata powodują, że wybory, jakich dokonują młodzi ludzie, nie zawsze są dobre dla nich samych” (s. 22). Są to nader ogólne uwagi, wyrwane jakby z kontekstu, słabo ze sobą powiązane.

Wnioski

Podsumowując, w nowym prawie oświatowym realizacja celów wychowawczych i profilaktycznych należy, obok funkcji kształcenia, do podstawowych zadań szkolnictwa na wszystkich jego poziomach. Przez wychowanie rozumie się „wspieranie dziecka w rozwoju ku pełnej dojrzałości w sferze fizycznej, emocjonalnej, intelektualnej, duchowej i społecznej, wzmacnianie i uzupełnianie przez działania z zakresu profilaktyki problemów dzieci i młodzieży”. Nauczanie jest w tym systemie widziane raczej jako część integralnego wychowania młodego Polaka. Twórcy nowego systemu podkreślają znaczenie uniwersalizmu etycznego, zawartego w systemie chrześcijańskim. Mówią o tym systemie tylko raz, potem raczej o wartościach, o „ukierunkowaniu na wartości”, ale tendencja prochrześcijańska jest wyraźna, co nie musi być ani złe, ani sprzeczne z zasadą tolerancji – zabrakło jednak w omawianych dokumentach dobrej podbudowy filozoficzno-prawnej tej problematyki (Józef Tischner, Karol Wojtyła, Joseph Ratzinger), a potem jasnych wyjaśnień czy też wskazań praktycznych. Innym założeniem jest także to, że system oświaty w Polsce ma między innymi na celu „wspomaganie przez szkołę wychowawczej roli rodziny”. W rozporządzeniach okaże się, że to znaczące wskazanie znajduje swoje ograniczenie przez podkreślenie roli państwa. Takie byłyby założenia podstawowe całego systemu. Jeśli chodzi o wychowanie i profilaktykę, to konkretnie szkoły miały wypracować nowy program wychowawczo-profilaktyczny. Odtąd więc, całkiem słusznie, w polskiej szkole wychowanie i profilaktyka idą razem. Wyraźnie podkreślono, że działalność edukacyjna szkoły określona jest przez szkolny zestaw programów nauczania oraz program wychowawczo-profilaktyczny. W zapisach podstawy programowej poszczególnych przedmiotów zawarto, często bardzo głębokie, odniesienia i wskazówki wychowawcze. Niestety, jak wykazałam, twórcy rozporządzenia uznali, że cele kształtowania postaw uczniów w szkole podstawowej i szkole średniej są takie same. Jest to dowód, że nie potraktowano w obu podstawach programowych do końca poważnie tego, co tak uroczyście deklarowano – „orientacji na wartości”.

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2018 / Published by: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

 This is an open access article under the CC BY-NC license
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Łukjaniuk J. (2018), Podstawowe założenia i tezy nowych programów wychowawczo-profilaktycznych, określone w dokumentach rządowych. *International Journal of Legal Studies*, 2(4)2018: 423-439.

[DOI 10.5604/01.3001.0013.0026](https://doi.org/10.5604/01.3001.0013.0026)

Literatura przedmiotu:


1. BARYŁA-MATEJCZUK M., *Konstruowanie szkolnego programu profilaktyki aktualnym zadaniem szkoły*, ORE, Warszawa 2012.
2. BREZCKO J., *Tolerancjonizm. Ryszarda Legutki krytyka tolerancji, IDEA – Studia nad strukturą i rozwojem pojęć filozoficznych* (26) 2014, 445-466
3. CHAŁAS K., *Wartości w programie wychowawczym szkoły służące integralnemu rozwojowi i wychowaniu ucznia*, ORE, Warszawa 2017.
4. CICHA P., *Program wychowawczy szkoły a personalistyczna perspektywa wychowania do wartości*, ORE, Warszawa 2012.
5. CZARNOCKA M., *Program wychowawczo-profilaktyczny. Poradnik dyrektora*, Wydawnictwo Wiedza i Praktyka 2017.
6. GAŁKOWSKI S., *Rodzaje tolerancji w wychowaniu. Próba typologizacji*, *Studia Pedagogica Ignatiana* 19/1, 71-91.
7. GARSTKA T., *Model czterech aspektów wychowania w praktyce. Jak go wykorzystać przy tworzeniu nowego programu wychowawczego*, ORE, Warszawa 2015.
8. GAŚ Z., POLESZAK W., *Opracowujemy i ewaluujemy program wychowawczo-profilaktyczny szkoły*, ORE, Warszawa 2017.
9. KATA G., *Wolontariat szkolny*, ORE, Warszawa 2017.
10. KONOPCZYŃSKI M. i in., *Program wychowawczo-profilaktyczny szkoły i placówki oświatowej. Materiały szkoleniowe dla nauczycieli konsultantów i doradców metodycznych*, ORE, Warszawa 2017.
11. PRZEWŁOCKA J., *Klimat szkoły i jego znaczenie dla funkcjonowania uczniów w szkole. Raport z badań*, IBE, Warszawa 2015.
12. SZYMAŃSKA J., *Działania profilaktyczne a klimat szkoły*, *Remedium*, luty 2003, s. 6-7.
13. SZYMAŃSKA J., *Programy profilaktyczne. Podstawy profesjonalnej psychoprofilaktyki*, ORE, Warszawa 2015.
14. WOYNAROWSKA B. (Red.), *Szkoła promująca zdrowie. Poradnik dla szkół i osób wspierających ich działania w zakresie promocji zdrowia*, ORE, Warszawa 2016.

Źródła prawa:

1. USTAWA Prawo oświatowe z 14 grudnia 2016 r. (Dz.U. z 2017 r. poz. 59).
2. ROZPORZĄDZENIE Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 sierpnia 2015 r. w sprawie zakresu i form prowadzenia w szkołach i placówkach systemu oświaty działalności wychowawczej, edukacyjnej, informacyjnej i profilaktycznej w celu przeciwdziałania narkomanii (Dz. U. 1249).

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2018 / Published by: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

 This is an open access article under the CC BY-NC license
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)


Łukjaniuk J. (2018). Podstawowe założenia i tezy nowych programów wychowawczo-profilaktycznych, określone w dokumentach rządowych. *International Journal of Legal Studies*, 2(4)2018: 423-439.

[DOI 10.5604/01.3001.0013.0026](https://doi.org/10.5604/01.3001.0013.0026)

3. ROZPORZĄDZENIE Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. 2012 poz. 977).
4. ROZPORZĄDZENIE Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej. (Dz. U. z 2017 r. poz. 356).
5. ROZPORZĄDZENIE Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 marca 2017 r. w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i publicznych przedszkoli (Dz. U. z 2017 r. poz. 649).
6. KONSTYTUCJA Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. uchwalona przez Zgromadzenie Narodowe w dniu 2 kwietnia 1997 r., przyjęta przez Naród w referendum konstytucyjnym w dniu 25 maja 1997 r., podpisana przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 16 lipca 1997 r. (Dz. U. nr 78 poz. 483 ze zm.).
7. KONWENCJA o Prawach Dziecka, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (Dz. U. 1991 nr 120 poz. 526).
8. USTAWA z 26 stycznia 1982r. - *Karta Nauczyciela* (tekst jedn. Dz. U. z 2016 r. poz. 1379)
9. USTAWA z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2016 r. poz. 1943).
10. ROZPORZĄDZENIE Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2012 r. poz. 977).
11. ROZPORZĄDZENIE Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 czerwca 2016 r. zmieniające rozporządzenie zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2016 r. poz. 895).
12. USTAWA z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tekst jednolity Dz. U. z 2016 r. poz. 487).
13. USTAWA z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (tekst jednolity Dz. U. z 2017 r. poz. 783).
14. USTAWA z dnia 9 listopada 1995 r. o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych (tekst jednolity Dz. U. z 2015 r. poz. 298).
15. ROZPORZĄDZENIE Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach.
16. ROZPORZĄDZENIE Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 lipca 2015 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepeł-

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2018 /Published by: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

 This is an open access article under the CC BY-NC license
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Łukjaniuk J. (2018). Podstawowe założenia i tezy nowych programów wychowawczo-profilaktycznych, określone w dokumentach rządowych. *International Journal of Legal Studies*, 2(4)2018: 423-439.


[DOI 10.5604/01.3001.0013.0026](https://doi.org/10.5604/01.3001.0013.0026)

nosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym. (Dz. U. z 2015 r. poz. 1113)

17. ROZPORZĄDZENIE Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. *w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej z załącznikami*
18. ROZPORZĄDZENIE Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 I 2018 r. *w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia z załącznikami*

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2018 /Published by: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

 This is an open access article under the CC BY-NC license
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Łukjaniuk J. (2018). Podstawowe założenia i tezy nowych programów wychowawczo-profilaktycznych, określone w dokumentach rządowych. *International Journal of Legal Studies*, 2(4)2018: 423-439.

[DOI 10.5604/01.3001.0013.0026](https://doi.org/10.5604/01.3001.0013.0026)